

Juha Kivekäs

Entistä Enontekiötä kuvin 4.

Enontekiö ja sen lähiseudut.

Alkusanat:

Kirjan valokuvat ovat etupäässä Yrjö Kortelaisen ottamia, mukana on myös kuvia Geologian tutkimuskeskuksen hienosta kokoelmasta, museoviraston, Metsä-museon ja Kansallisen Audiovisuaalisen Instituutin valokuvaa. Lisäksi mukana on Yrjö Kortelaisen, Bertil Öhmanin, ja Aulis Hämäläinen, Lauri Siivosen ja Veikko Saaren ottamia sekä ystäviltäni saatuja kuvia Enontekiöltä. Valokuvista haluan kiittää Maija Vuontisjärveä, Tarja Ylitaloa, Orvo Öhmania, Hilma Laaksoa, Taisto Laaksoa, Esko Mäntyvaaraa, Veikko Saarta, Kaarina Laitilaa, Tuula ja Lahja Angelia, Erkkä Blombergia ja Seppo J. Partasta. Sekä monia Lapin asukkaita ja Pertti Eerikäistä jotka ovat auttaneet valokuvien tunnistamisissa.

Eliel Lagercrantzin, Aimo Kallion, Yrjö Kortelaisen, Hannu Maggan, Pekka Kyytisen, (Pekka Eiran, Tuula Sääksin/Hissu (Hilja) Kamilan, Pekka Brännaren, P. G. Ekbomin, Anni-Marja Valkeapään, Marja Vuorelaisen, Kyösti Vilkun, Yrjö Kokkon, Erik Thermanin, Matti Caloniuksen, Ragnar Lassinantin, Samuli Paulaharjun, Veikko Saaren, Seppo Tolvasen, Timo, Eila Jokelan, Timo Mantovaaran, Risto Anuntin, Hilikka Joen ja Juha Kivekkään muistelukset Lapista elävöittävät kirjan kuvia, mukana on myös muutamia vanhoja lehtikirjoituksia.

Sisällysluettelo

[Inger-Saaran sota 1944-1945](#)
[Taloharjut Enontekiöllä](#)
[Enontekiön nimismiehen puustelli Hetassa v. 1906](#)
[Veneen ja tavaroiden siirto Pöyrisjoen](#)
[Kuorttuslompoloon v. 1954](#)
[Näkkälässä v. 1906](#)
[Pöyrisjärvellä 1950-luvulla](#)
[Siilastuvan pihalla v. 1938](#)
[Enontekiön Leppäjärven kylässä 1950-luvulla](#)
["Valkoinen peura"](#)
[Kunniaporoisäntä](#)
[Maila Vieltojärven os. Laakso hautajaiset](#)
[Suuri-susijahti Lapissa v. 1939](#)
[Pöyrisjärvellä 1950-luvulla](#)
[Enontekiön Muotkajärven kylässä 1950-luvulla](#)
[Ukkomiesten potkupallojoukkue Hetassa 1960-luvulla](#)
[Poikamiesten potkupallojoukkue Hetassa 1960-luvulla](#)
[Potkupallopele Hetan kansakoulun pihalla 1960-luvulla](#)
[Hetassa 1960-luvulla](#)
[Pikkujoulut Hukkain talolla Hetassa 1960-luvulla](#)
[Hetan Suojeluskunnan sotilaspojat v. 1943](#)
[Suojeluskunnan sotilaspojat Hetassa v. 1943](#)
[Iltamat Hetassa kesällä v. 1952](#)
[Elokuvan filmausta Hetassa v. 1950](#)
[Ylitullivartia Jussi Syväjärvi virkamatkalla Ouniksella](#)
[Veneen rakennuskurssi Hetassa 1950-luvulla](#)
[Marianpäivän porokilpailut Ounasjärven jäällä Hetassa v. 1950](#)
[Vuonnoksen aidalla v. 1954](#)
[Aidijärvellä 1950-luvulla \(Norja\)](#)
[Sakari Kallenpoika Laakso, mies joka osasi veisata](#)
[Hetta v. 1950](#)
[Enontekiön Leppäjärven kylässä v. 1950](#)

[Hetan seurakuntatalo "Tuomon tupa" marianpäivänä v. 1950](#)

[Simoni Ounasjoella 1950-luvulla](#)

[Opettajaksi Enontekiölle](#)

[Ylikyrössä 1950-luvulla](#)

[Essi ja Taisto](#)

[Hautajais-saatto Hetassa v. 1940](#)

["Heinäpakolainen"](#)

[Tiina eli Kristiina Kemi 1950-luvulla](#)

[Pääsiäinen Koutokeinossa v. 1954](#)

[Norjan Sieppi eli Siebe v. 1954](#)

[Lähtö Norjan Siepistä v. 1954](#)

[Peltovuoman kylän asukkaita v. 1901](#)

[Angelit](#)

[Kultimassa 1960-luvun alussa](#)

[Puolitaipaleessa v. 1954](#)

[Inka](#)

[Proksinkenttä 1950-luvulla](#)

[Hetassa marianpäivänä v. 1953](#)

[Pöyrisjärvellä 1960-luvun alussa](#)

[Pääsiäinen Koutokeinossa v. 1954](#)

[Seitakivellä](#)

[Ropinsalmella 1950-luvulla](#)

[Olkojärvellä 1980-luvulla](#)

[Valde Kelottijärvi kotinsa rappusilla Suonttajärvessä](#)

[Kristiina Näkkäljärvi 1950-luvulla Pöyrisjärvellä.](#)

[Matit](#)

[Joentekijäinen](#)

[Kotaelämää](#)

[Posteljooni Hetan ja Näkkälän välillä v. 1959](#)

[Hetan kansakoululaisia 1950-luvulla](#)

[Enontekiön Kuruja 1950-luvulla](#)

[Kalle ja Loviisa Kultima](#)

[Hätäsen "Murhatalo" Raattamassa](#)

[Talvi Pöyrisjärvellä](#)

[Lannanmaan vieraita 1950-luvulla](#)

Inger-Saaran sota 1944-1945

Kalkujärvellä v. 1934: Vasemmalla Inker-Anni Magga, keskellä Inga Oskalo eli Inger Saara Näkkäläjärvi (s. 1918) myöhemmin Magga ja oikealla Anni Näkkäläjärvi.

"Hän oli yksi niistä rohkeista saamelaisnaisista, jotka nimismiehen kehoituksesta huolimatta ei lähtenyt Ruotsiin evakkoon syksyllä 1944, vaan jäi tunturiin paimentamaan poroeloa. Tunturissa hän sai kokea ikimuistettavia asioita sodan riehussa Enontekiöllä ja saksalaisten tuhotessa kyliä. "Meitä jäi neljä Näkkäläjärveä, Elli, Juhani, Aslakka ja mie, Se sano nimismies, että jos henkenne uhalla jäätte, niin jääkää. Pakko ei ole jääjä, se on vapaaehtoista. Ja se nimismies sano, ettei het mielelänsä jätä ihmisiä tänne. Met jäimä kuitenkin..."

Jäi niitä muitaki ko met. Vilkunan-äijä jäi ja sitte Einari Syväjärvi ja Niemelän Armas. Ja Vilkunan tytär Piritaki jäi ja odotti vielä vauvaa. Joo, tuota liskoa ootti...Oli sielä peltovuomalaisiaki joku. Ei muita. Sielä ijempänä oli niitä norjalaisia, jotka oli saksalaisia paossa. Met näjimä senki, ku matkailimaja Ounastunturin laijassa palo. Kaikki met näjimä, ko palethin nämä kylät. Ja kirkonkellokin kuuluthin ko net putosi."

Kuva: Tarja Ylitalon albumista./Juha Kivekkään arkisto.

Teksti: Enontekiöläiset sodassa ja kotirintamalla 1939-1945. Veterraanimatrikkeli, Enontekiön kunta.

Taloharjut Enontekiöllä

1,5km Näkkälästä etelään.

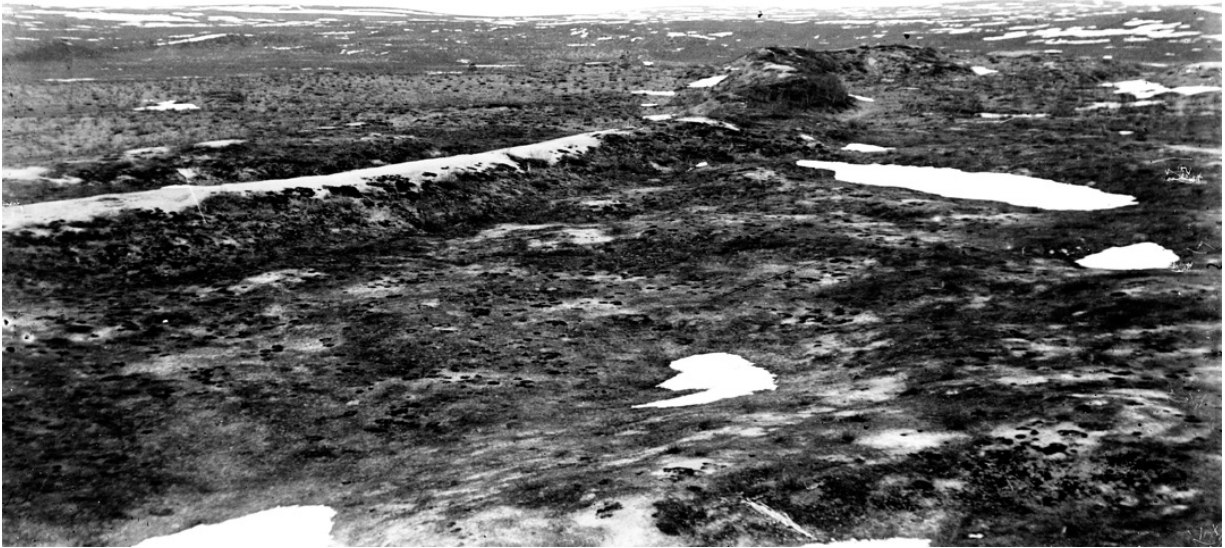
"Salkko vei minut Taloharjulle, muinaiselle rakennuspaikalle. Arvattavasti ei peurojen vaellusaikaan ollut voitu asua ketvelellä. (*) Taloharjulla oli asunut ukko ja akka. Ukko oli pohjoisessa kalassa. Tulipa lihatonttu ja vaati ukkoa painisille. Tonttu hävisi ja käski ukon tappaa hänet tontun veitsellä: silloin tonttu olisi jälleen elpynyt.

Mutta ukko tappoi hänet omalla veitsellään. Kun ukko viipyi, kiskoi akka lehmän pään ulos ikkunasta ja hakkasi sen poikki saadakseen syömistä. Tämän jälkeen he luopuivat tuosta asunnosta, väitti Salkko. Jäännöksistä kuitenkin näkyi, että talo oli palanut."

*) Kahden vesistön välinen kannas.

Kuva: Pentti Eskola, 13.06.1906. GTK, Vanhatkuvat nro 2096.

Teksti: Eliel Lagercrantz: Ounastunturilta Pöyrisjärvelle 1918.

Enontekiön nimismiehen puustelli Hetassa v. 1906

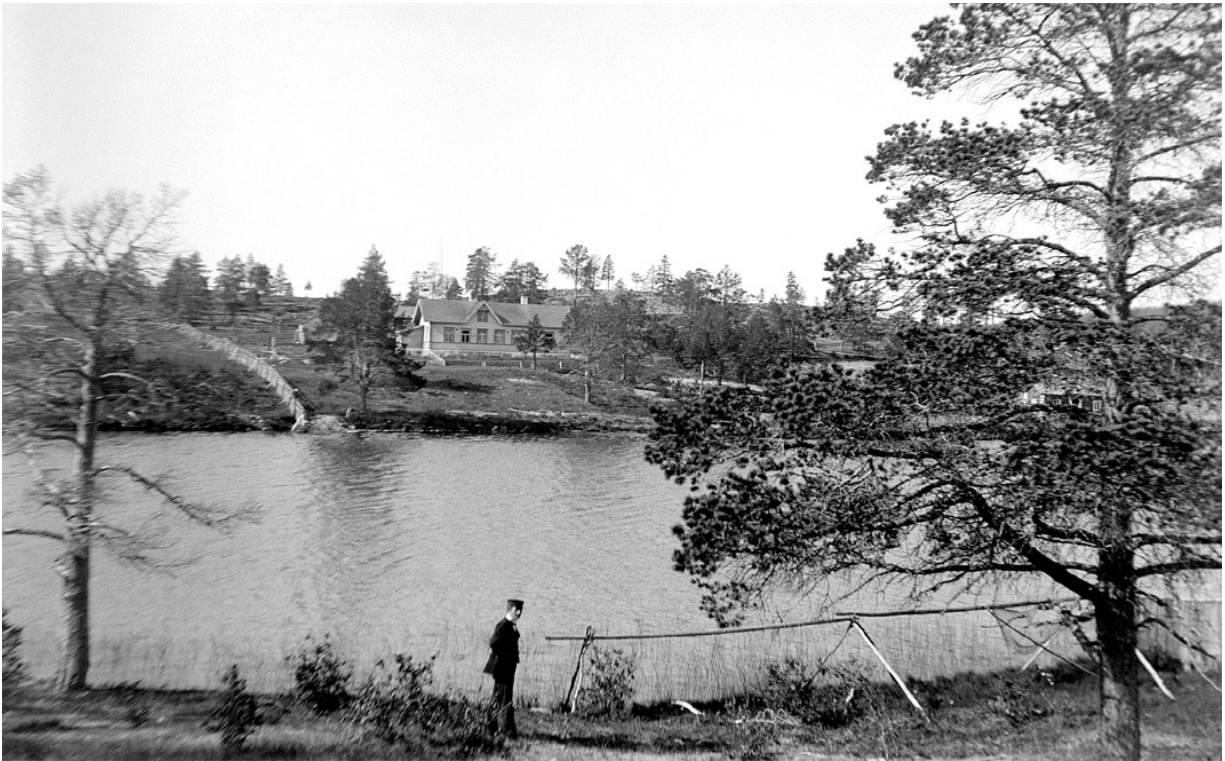
Pasakkaniemestä (Yrjö Kokon niemestä) kuvattu.

Hetassa syksyllä v. 1944

"Nimismiehen virkatalossa vain oli asukkaita, nimittäin nimismies Bertil Öhman, konstaapeli Sulo Rova, tullivirkailija Jussi Syväjärvi ja talollinen Arvo Isolahti. Heidän tarkoituksenaan oli jäädä edustamaan Suomen suvereenisuutta. Mutta kun Rendulicin joukkoja myöhemmin syksyllä oli saapunut Hettaan ja majoittunut Närpistöjoen rantamille maantien molemmille puolille, oli muuan ystävällismielinen saksalaisupseeri kehoittanut heitä turvallisuussyistä pyrkimään Ruotsiin ja itse johdatellut kuorma-autoon, jonka lavalla peitteen alla he olivat maanneet tarkan vartioinnin läpi turvallisesti ulos kylästä ja määrännyt kuljettajan ajamaan Karesuuntoon, missä he sitten olivatkin päässeet rajan yli."

Kuva: Pentti Eskola, 1906. GTK. Vanhatkuvat nro 2119.

Teksti: Aimo Kallio./Tuhkasta nousi Lappi, Lapin Maakuntaliitto r.y.

Veneen ja tavaroiden siirto Pöyrisjoen Kuortuslompoloon v. 1954

Oikealla Tuomas Näkkäläjärvi ja hevosmiehenä Johan Albert Ylitalo eli Lantikan Jukka eli Iso-Jukka Markkajoelta. Oik. Jooseppi Maggan Porri-koira joka lähti seuraamaan Tuomasta aina Pöyrisjärvelle saakka. Juoksi koko matkan rantoja pitkin, koska vene oli täyteen lastattu.

"Lopulta Jukka saapui isolla hevosen kahmulla, kovapyöräiset kärryt perässä. Sanoi alkumatkan olevan kärrytietä. Lastasimme veneen ja rojut lavalle ja Jukka starttasi hevosen, jota hän puhutteli koniksi. Alkumatka oli helppoa, mutta pian alkoi kärrytie huonontua ja nyt joutui vene kokemaan sellaisia rytkäyksiä, että lopulta arvelin sen hajoavan laudoiksi jo paljon ennen Kuortuslompola. Olimme nostaneet kuorman ylimmäksi puupohjareen ja lastissa oli totisesti korkeutta. Kärrynraiteissa olivat kivet ja mättäät aina sopivasti vuoroin molemmilla puolilla, ja kun pyörät näihin jysähtelivät ja hypähtivät ylös, sai vene sellaista ravistelua, jota voisi verrata törkeään pahoinpitelyyn."

"Mekkikö kävimme Pöyrisjoella joko kalassa tai heinänteossa niin tavarat vietiin Kuortuslompoloon hevosella ja hevonen laskettiin vapaaksi, kun me lähdettiin veneellä jatkamaan matkaa. Hevonen tuli omia aikojaan kotiin illalla. Yleensä hevonen jäi jonnekin vainiolle syömään ja äiti usemmiten haki sen kotiin. Meillä oli helpompi kulkea kun hevonen vei ruat ja muut tavarat Kuortuslompoloon. Sinne on n. 12km Vuontisjärveltä."

Kuva: Yrjö Kortelainen/Juha Kivekkään arkisto. **Teksti:** Yrjö Kortelainen./Hilkka Joki.

Näkkälässä v. 1906

Hukka-Salkon (s. 4.9.1862.) sisko ja veli: Inga (Inker Maria s. 9.5.1880) Vanhapiha os. Näkkälä (Ent. Näkkäläjärvi.), (Kallan Eemelin vaimo) ja veljensä Iisko Näkkälä (Iisak Salomoninpoika s. 19.3.1870. ent. Näkkäläjärvi)

"Iisko ja veljensä Tuomas lähtivät v. 1907 siirtolaisiksi Alaskaan ja jäivät sille tielle. "Iisko lähetti, rikastuttuaan Alaskassa, Ison-Jussan Ingalle naisten lapinlakkiin tarvittavan liinavaatteen ja sisarelleen Ingalle niin'ikään lähetteli isoja setelirahoja, että hän pitäisi huolen heidän vanhemmista, koska Hukka-Salkko ei pysty tai ei välitä hoitaa vanhuksia, koska juopottelee"

"Tuomas, amerikkalaisittain Tom Nakkila. ei koskaan palannut. taisi elää loppuelämänsä Seattle/Paulsbo-alueella, kuten moni muukin jo v. 1898 Alaskaan menneistä. Osa jäi Alaskaan, osa palasi takaisin ja osa muutti erilaisten vaiheiden jälkeen Washingtonin osavaltioon. Voi heitä ja heidän jälkeläisiään olla muuallakin. Tom Nakkila oli tietääkseni naimaton."

Kuva: Pentti Eskola, 14.06.1906. GTK

Teksti: Hannu Magga./Pekka Sammallahti.

